

Machtiging
2012/226

Vondstmelding *Potstraat in Bost, Tienen*

Intergemeentelijke Archeologische
Dienst PORTIVA

Tom Debruyne

Erfgoedsite Tienen
Grote Markt 3-6
3300 Tienen

INHOUDSTAFEL

<i>1. Administratieve gegevens</i>	<i>02</i>
Historiek	
Locatie	
<i>2. Methodiek</i>	<i>04</i>
<i>3. Resultaten</i>	<i>05</i>
Bureaustudie (quicksan)	
Terreinonderzoek	
<i>4. Literatuur- en documentatielijst</i>	<i>11</i>
Bibliografische referenties	
Digitale datasets	
Websites	

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

1.1 Historiek

Tijdens het graven van een smalle sleuf voor de afwatering van een tuinhuis stootte de eigenaar op donderdag 16 mei 2012 op een gecorrodeerde helm onder een omgekeerd geplaatste en fragmentair bewaarde teil uit de 20ste eeuw. In het profiel zag deze persoon ook net de aanzet van een 2de helm. Op dezelfde diepte (ca. 70cm) als de helmen lagen vlakbij enkele kleine dierenbeenderen.

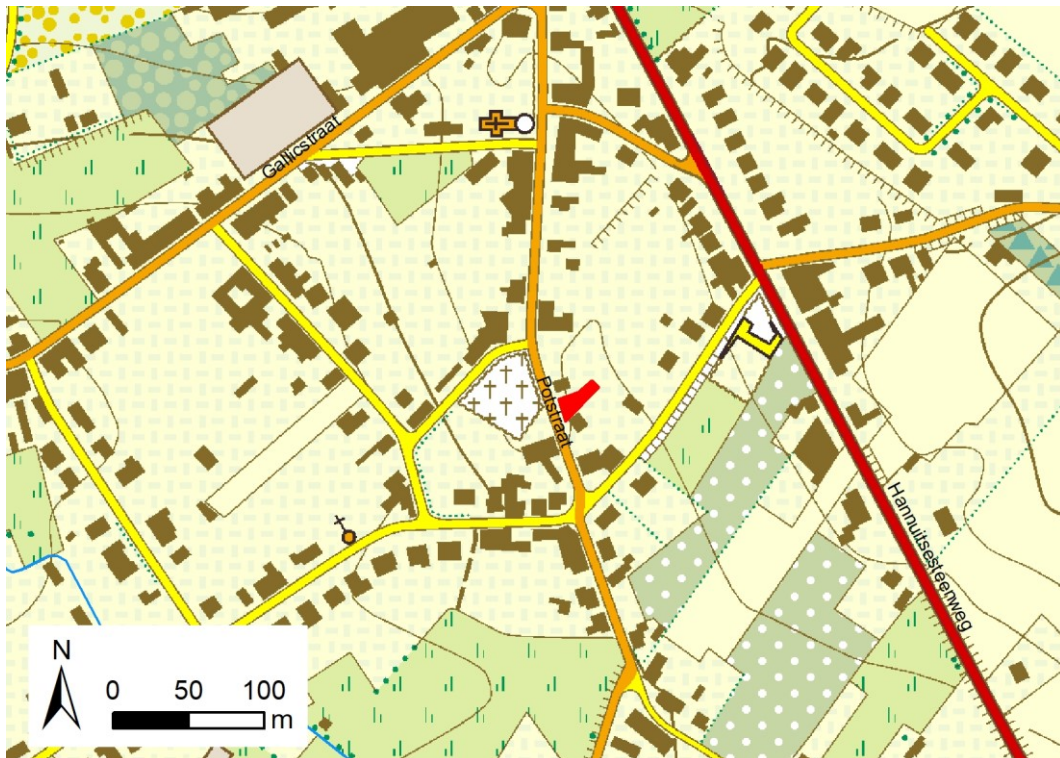
De eigenaar staakte zijn werken en meldde de vondst een dag later aan de bevoegde dienst van het agentschap Onroerend Erfgoed in Brussel.

PORTIVA is onmiddellijk ter plaatse gegaan en het Agentschap geïnformeerd over de concrete situatie. Met goedkeuring van erfgoedonderzoeker Geert Vynckier verleende het agentschap Onroerend Erfgoed de machtiging voor de vondstregistratie aan de archeoloog van PORTIVA.

1.2 Locatie

Topografie (sitelocatie in 't rood)

Provincie :	Vlaams-Brabant
Fusiegemeente :	Tienen
Deelgemeente :	Bost
Adres :	Potstraat 56
GCS Lambert 1972 :	centrum-X-coördinaat 190.356m centrum-Y-coördinaat 164.331m

Kadaster (sitelocatie in 't groen)

Afdeling : 6
Sectie : N
Percelen : 76 G (privatief)

Orthofoto (sitelocatie in 't rood)

2. METHODIEK

De iets minder dan 1 m² zone met de archeologische vondsten heeft de eigenaar bij de melding afgeschermd met hekkens zodat zijn honden er niet aan konden.

Aangezien de smalle sleuf bij de melding reeds tot op niveau was uitgegraven en er na het opkrabben met een truweel in het profiel geen duidelijke kuilaflijning zichtbaar en voelbaar was, heeft de IAD zich beperkt tot archeologische puntregistratie van de vondst(en).

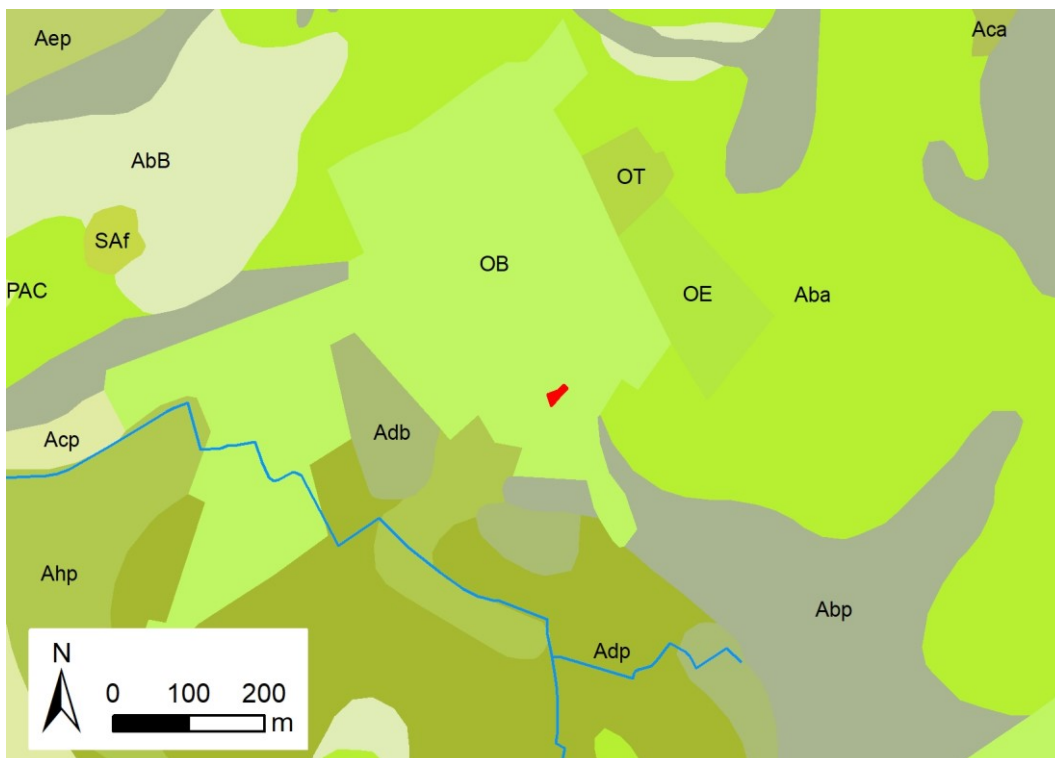
De 2de helm die nog grotendeels in het sleufprofiel stak, is niet opgegraven : een uitbreiding van de smalle sleuf vlak naast de stenen perceelsscheiding leek PORTIVA omwille van stabiliteitsredenen en zonder de garantie de volledige context te pakken te krijgen niet verantwoord. Na het localiseren, beschrijven en fotograferen heeft PORTIVA de eigenaar aanbevolen om de zone van de 2de helm voor beschadiging bij latere manuele uitgravingen te beschermen met enkele dakpannen. De 2de helm zal dus in situ bewaard blijven. In casu dat de eigenaar zijn grond ooit zou verkopen, heeft de IAD de huidige eigenaar gevraagd om deze vondstlocatie in de notariële akte te vermelden en daarbij te verwijzen naar de decretale verplichtingen.

3. RESULTATEN

3.1 Bureaustudie (quickscan)

Pedologie

De locatie van het plangebied binnen een stedelijke woonkern heeft ervoor gezorgd dat de karteerders hier in het midden van de 20ste eeuw geen grondboringen hebben uitgevoerd. Een korte beschrijving in de verklarende tekst bij het kaartblad Tienen 104 E beperkt zich tot een groepering onder kunstmatige gronden, serie OB : bebouwde zone.

De Belgische textuurklasse A rond de site duidt op leemgronden. De karakteristieken van deze bodems, de wisselende watertafel en het historisch grondgebruik hebben een invloed op de bewaringstoestand van archeologische sites.

Grondgebruik

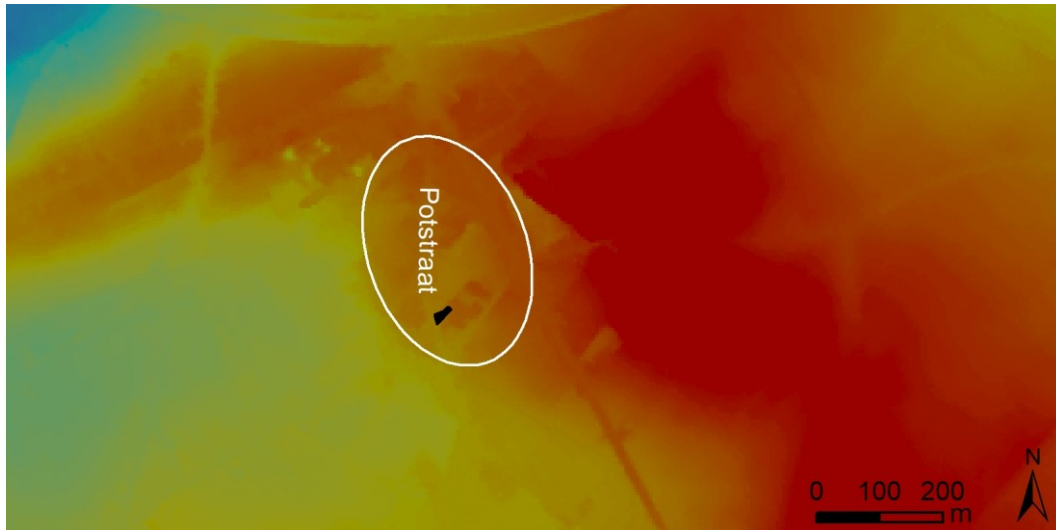
Op eind 19de- begin 20ste eeuwse militair-topografische kaarten is het perceel ingekleurd als weiland.

De foto's bij een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag uit 1988 (SAT X.G.g B4207) bevestigen dit beeld en tonen ons verder dat het om een relatief vlak terrein gaat.

Toponymie

De term 'pot' die gebruikt is in de straatnaam verwijst naar komvormige stukken land (vermoedelijk wit afgelijnde zone ; site in zwart) of anders gezegd ingezonken laagland.

Bekend archeologisch erfgoed

In de Centrale Archeologische Inventaris versie maart 2012 is uit de nabije omgeving de site (rode polygoon) met locatienummer 2701 opgenomen, die bekend is door archivalisch en cartografisch onderzoek.

De eerste Sint-Odulphuskerk met kerkhof (blauwe polygoon) uit de Late Middeleeuwen situeerde zich aan de overkant van de Potstraat. In 1870 is de Romaanse kerk afgebroken en herbouwd in neo-gotische stijl.

3.2 Terreinonderzoek

Masterplan

groen kruis als puntlocatie van de vondsten
tegen de perceelsrand (blauwe polygoon)

CAI-databank

TABEL

STRUCTUUR

TABEL

INTERPRETATIE

TABEL

DATERING

AARD	HOOFDKLASSE	KLASSE	SUBKLASSE	RUW	VERFIJND
archeologische objecten	roerende	losse	metalen helm	WO II	1940 (?)
	archeologica	vondst	konijnskelet	Recent	20 ^{ste} eeuw

Vondsten

In eerste instantie heeft de intergemeentelijk archeoloog beroep gedaan op zijn consultatienetwerk voor de identificatie en datering van het helmtype. Zo heeft hij Ruben Donvil aangesproken, projectcoördinator 'Sporen van de Grote Oorlog' van de provincie Vlaams-Brabant. Die heeft dan op zijn beurt de wetenschappelijk onderzoeksmedewerker Dominiek Dendooven van het In Flanders Fields Museum te Ieper gecontacteerd.

Het zou gaan om een Belgische helm – Adrian Model 1915 – uit het begin van de Tweede Wereldoorlog.

Dit type infanteriehelm werd oorspronkelijk in 1915 door onderintendant Louis Auguste Adrian ontworpen en op zeer grote schaal (ca. 20 miljoen stuks eind 1918) geproduceerd in vnl. Parijse ateliers. Zowat alle legers van de geallieerde zijde met uitzondering van de Britten en later de Amerikanen hebben dit Frans model overgenomen.

De helm is gemaakt uit gewoon staal van 0,7 mm dikte en omvat 4 onderdelen : de bol, de nekbescherming, het vizier en de kam. Bijkomend is de frontale leeuw.

De kam op de bovenkant van de helm is ontworpen om een saberslag of rondvliegend shrapnel af te weren. Normaliter heeft dit model een ventilatiesleuf net onder de kam, maar dit is hier niet te zien omwille van de corrosie. In tegenstelling tot het Franse leger waar elk legeronderdeel zijn eigen symbool gebruikt, kennen de Belgen één enkel symbool : een leeuwenkop in vooraanzicht.

Verder was de binnenkant dat uit één enkel stuk leder met 6 à 7 tongen werd vervaardigd en de lederen kinriem niet meer aanwezig. Wel de eigenlijke bevestigingsstukken.

De specifieke markering met een frontale leeuwenkop duidt in ons land op een militaire helm. Helmen met een ander insigne behoorden toe aan niet-militaire organisaties. Het Adrian Model 1915 helmtype werd na de loopgravenoorlog verder gebruikt in de jaren 20 en 30 en duikt nog frequent op in mei 1940. Ondanks de corrosie lijkt de helm uit één stuk metaal gemaakt te zijn. Bij de helmen van de Grote Oorlog werd de klep apart van de helm geslagen en naderhand aan elkaar geklonken.

Bovenop de helm lag een subrecente teil in metaal ondersteboven. Deze in bovenaanzicht ovaalvormige teil leek intentioneel geplaatst te zijn om de oorlogshelm enigszins wat af te dekken. Mogelijk wou de eigenaar vlak bij de aanvang van de Tweede Wereldoorlog zijn link met het leger geheim houden en zo eventuele represailles zien te vermijden.

Verder zijn de niet in anatomisch verband aangetroffen, fragiele skeletresten van een jong konijn in een konijnenpijp ter hoogte van de helm als intrusief te beschouwen.

Het opgegraven skelet is niet volledig. Waarschijnlijk zitten de resterende skeletdelen nog in het wandprofiel vlakbij de 2de helm.

4. LITERATUUR- EN DOCUMENTATIELIJST

4.1 Bibliografische referenties

Fysische geografie

- AMERYCKX J.B., VERHEYE W. & VERMEIRE R. 1995 : Bodemkunde. Bodenvorming, bodemeigenschappen, de bodems van België, bodembehoud en -degradatie, bodembeleid en bodempolitiek, Gent.
- BAEYENS L. & DUDAL R. 1958 : Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Tienen 104 E, Brussel.
- VAN RANST E. & SYS C. 2000 : Éénduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000), Gent.

Historisch(-toponymisch)e studies

- JOSSART J. 1996 : *Bost. Zelfstandige parochie en gemeente. Historische feiten samengebracht*, Tienen.
- KEMPENEERS P. 1985 : *Hoegaardse plaatsnamen*, Nomina Geographica Flandrica Monografieën 15, Leuven, 142 en 247-248.
- SCHÖNFELD M. 1980 : *Veldnamen in Nederland*, Arnhem, 120.

4.2 Digitale datasets

- Topografische kaart, 1/10.000, opname 2002 (NGI)
- CadMap Municipality, toestand 2012 (AAPD)
- Middenschalige orthofoto, GDI-Vlaanderen, opname 2012 (AGIV)
- VHA Waterlopen, GDI-Vlaanderen, toestand 2012 (AGIV)
- Bodemkaart van Vlaanderen, IWT, uitgave 1949-1956 (DOV)

4.3 Websites

- <http://wo2verzameling.nl/franse-helm-adrian-m15-wo1/>
- <http://www.abbl1940.be/ABBL1940files/Hoofddeksels/Helm/Helmmodel1915NL.htm>
- <http://www.world-war-helmets.com/fiche.php?q=Casque-Francais-Adrian-Mle-15>